

Kraljevina Hrvatska in Slavonska.

Kraljevina hrvatska in slavonska je tudi naša sosednja dežela. Na severu in vzhodu jo oklepa Ogrska kraljevina; na jugu: Srbija, Bosna in Dalmacija; na zahodu: jadransko morje, Kranjska in Štirski vojvodina. — Vsa kraljevina hrvatska in slavonska ima 43,400 □ Km. zemeljskega površja, na katerem živi 1,810,000 ljudi, ki so po rodu malo ne vsi Slovani (Hrvati in Srbi), le sèm ter tjà se najde nekoliko Nemcev, Magjarov in drugonarodnikov, ki živé le po večjih mestih.

Hrvatska in Slavonija ste zedinjeni v jedno kraljevino, ki je od vzhoda proti zahodu zeló raztegnena, kajti na vzhodu sega Slavonija malo ne do zadnjega kosa srednjega Dunava, a na zahodu obliva Hrvatsko jadransko morje. V Medmurje sezajo iz Štirskega prijetne Slovenske gorice, ki se na vzhodu pred izlivom Mure v Dravo polagoma izgubljajo v rodovito raván. A med Dravo in Savo prestopajo Maceljske gore štirsko-hrvatsko mejo, ki se, varaždinske gore imenovane, vlečejo dalje proti vzhodu skoraj do dravskega ustja. Te jako nizke gore so sem ter tjà zeló ozke in razraščene v stranska brda, ki v dravsko in savsko nižino merijo. — Glavna reka hrvatske kraljevine je Sava, ki zapustivši pri Brežicah kranjsko-štirsko mejo, teče nekako po sredi te dežele do tja, kjer se reka Kolpa izliva vanjo. Kolpa teče večjidel ob meji hrvatske dežele. — Pómneti so še reke Drava, Mura, Ilova, Krapina in Lonja. — Podnebje je razven višjih hrvatskih hribov povsod mehko.

Hrvatska kraljevina ima zaradi obširne Kraševine le malo razvitega kmetijstva, zato pridela komaj zase dosti žita; v Slavoniji se žita več pridela in se ga tudi nekoliko izvozi. Sadjereja daje Hrvatom mnogo dobička, posebno češplje, iz katerih kuhajo dober slivovec, in pa kostanj, katerega se po Slavoniji nahajajo celi gozdi. Tudi vina se obflo pridela, le škoda, da je vinstvo še premalo razvito, drugače bi dajalo hrvatskej deželi premnogo dobička. Gozdnega svetá je obflo, posebno hrastovih in bukovih gozdov. Živinoreja je še na zeló nizkej stopinji. Čebelarstvo je ugódnejše, a tudi sviloreja se zmirom bolj in lepše razvija. — Obrtnije je malo v deželi in še ta podeluje skoraj same domače pridelke.

Glavno mesto hrvatske kraljevine je Zagreb ne daleč od Save, ki šteje 21,000 prebivalcev. Tu je sedež deželnega poglavarja, ki se ban imenuje. Zagreb stoji nekaj na hribu, nekaj pa v ozkem dolu in savskei ravnini ter ima prelepo nadškofóvsko stolno cerkev, ki je bila sezidana v 15. stoletji. Ta cerkev je jedna najlepših gotiške umetelnosti v našem cesarstvu. Znamenit je tudi spomenik bana Jelačića na Jelačićevem trgu. — Od Zagreba proti jugovzhodu se razprostira Turopolje, v katerem so vsi posestniki plemenitáži. — Dalje so še pómneti mesta: Karlovec s 5200 prebivalci na stoku reke Korane v Kolpo; Sisek, najimenitnejše središče žitnega trgovstva na Hrvatskem; Varaždin s 10,000 prebivalci je lepo mesto blizu Drave; Reka s 18.000 prebivalci in prostim trgovskim pristaniščem poleg jadranskega morja; Krapina, ki ima žvepleno kopališče; Koprivnica z utrjenim gradom; Križevci s katoliškim škofom grškega obreda, s kmetijsko šolo in svilorejo. Manjši svobodni pristanišči ste Baker in Kralje-

vica. Osek s 17.000 prebivalci je samostalno mesto in trdnjava na Dravi, ima gimnazijo, orožarnico, precej razvito obrtnijo in živahno kupčijo. Dja-kovo z imenitno stolico starobosenske, rimsko - katoliške škofije. Požega na Orljavi se peča posebno z vino- in svilorejo in pa s pridelovanjem tobaka. Vukovar na Dunavu ima parobrodarstvo in živahno trgovino.

Našo kranjsko deželo veže s Hrvatskim železnica preko štirske strani; a tudi cesta drži iz Ljubljane do Novega mesta, ter od ondod preko Kosta-njevice na Zagreb in preko Metlike na Karlovec.

T.

Bankovec.

Ko bi star bankovec, papirnat goldinar, mogel in znal govoriti, pripo-vedoval bi tako-le: Jaz sem zeló zeló spoštovan in ljubljén možak v deželi. Rodil sem se tako-le: Prišel je v vas tuj mož z jerbasom na roci in z žak-ljem na hrbtu, ter je zatrobil v razbit rog, da se je po vsej vási razlegalo. Ženicam je bil prijeten ta glas; poznale so moža po rogu kakor pastir kravo po zvoncu. „Cunjar je prišel!“ tako letí novica od hiše do hiše. To je ve-selje! Mož pa jim je tudi prinesel lepih reči, nitij, šivanek, iglic, pisanih trakov, glavnikov in vsakoršne drobnine, kakor jo ženske rade imajo, sámó novino za capasto starino. Prišla je tudi stara koščena ženica ogledovat cu-njarjevo robo in kupovat šivanek. Izbere si dve debeli šivanki z velicimi ušesi; za nje dá kupček belih cunj, ostanek rjuhe, katero je bila podedovala še po rajneej teti. Cunjar dene cunje v vrečo, iz vreče pridejo v fabrike, kjer jih podrobé in v papir prenarédé, v lep, tenak papir. Glejte, in iz tega papirja so naredili bradati možjé na Dunaji celo trumo takih možakov, kakoršen sem jaz. Ko bi tista stara mamka vedela, kaki gospodje da se porodé iz njenih cunj, gotovo bi se zeló čudila. Moji roditelji poslali so me na potovanje, ker to je za veliko gospódo. Že kacih sedem let rojim po svetu; bil sem pri boga-tinih in siromakih, pri pametnih in neumnéžih, pri poštenjakih in sleparjih. Pri nekaterih sem se dalje, pri drugih manje mudil, zato nekatere tudi bolje, nekatere slabeje poznam. Koder sem hodil, povsod so me lepo sprejemali in spoštovali. Jaz na svetu veliko premórem; saj že pregovor pravi: „Denar svetá vladar!“ Pride ti v družbo mogočen bogatinec. Klobuki in kapice leté raz glave pred njim, ko da bi jih veter odnašal. Komu daje klobuk to-liko čast? Mari napihnjencu? Njegovej modrosti? poštenosti? Kaj še! Ljudje se ne uklanjajo njemu, uklanjajo se polnemu žepu, uklanjajo se meni, denarju. Jaz sem mogočen gospod in níkogar ne potrebujem, sam sem si zadosti. Zato se malokrat najde, da bi bila skupaj denar in pamet. „Sreča in pamet ne hodita vštric,“ uči naš narodni prigovor. Sreča spred frli, pamet pa za njo počasi hodi, in kadar pride za njo, davno že je sreča za deveto goró in deveto vodó. In kaj je sreča? Navadni ljudje pravijo, da sem jaz, denar. Mene nikdo ne premaga, jaz pa vse. Celó pravica se mnogokrat uklanja mojemu glasu; kamor jaz stopim, tja se nagne vaga, temu se prisodi zmaga. Včasí je na zemlji veljala poštenost, nekdaj je bila nad vse spošto-vana hrabrost, tudi je vladala vera; — sedanji vek je pa zlati vek in papir-nati vek, te je, denar je vladár.